

МОДЕРНІЗОВАНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ МЕДИЧНОЇ
ПАЗИТОЛОГІЇ У СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ

Івано-Франківський національний медичний університет (м. Івано-Франківськ)

n_dovganich@ukr.net

Вступ. В умовах реформування сучасної системи освіти навчальний процес на початкових курсах вищих навчальних закладів (ВНЗ) повинен бути зорієнтований на студента, зокрема, на його можливість засвоїти теоретичні дисципліни, які будуть необхідними йому у майбутній професійній діяльності.

Актуальним та основним завданням професорсько-викладацького складу на додипломному етапі є поєднання традиційних та інноваційних методів навчання, спрямованих на формування у студентів критичного мислення, підвищення їхньої пізнавальної діяльності, самостійності у вирішенні завдань на практичних заняттях та їхньому вмінню застосовувати набуті навички в різних клінічних ситуаціях. Такий підхід до навчально-методичного процесу стимулюватиме зростання у студентів не тільки мотивації до вивчення предмету, але й сприятиме формуванню їхніх практичних вмінь і навичок [1]. Багато науковців [2] опрацьовували моменти методологічного підходу у вивченні фундаментальних дисциплін, зокрема, питань з «Медичної паразитології». Впровадження та застосування новітніх методів інтерактивного навчання з медичної паразитології потребує подальшого доопрацювання, оскільки в останні роки серед усіх захворювань, паразитарні залишаються більш поширеними у світі, найбільшу частку (89%) серед них займають гельмінтози [3].

За даними паразитологічного моніторингу, впродовж життя практично кожна людина в нашій країні переносить паразитарне захворювання, найчастіше ними страждають діти. На думку багатьох спеціалістів, рівень ураження гельмінтами значно вищий ніж зареєстрований, через труднощі діагностики, які пов'язані з особливостями їх життєвого циклу [4,5]. Окрім того, на якість діагностики суттєво впливають тактика відбору матеріалу, кратність та методика дослідження, які використовуються в лабораторії [6]. Тому, для підвищення якості вивчення медичної паразитології при проведенні практичних занять необхідно впроваджувати нові інноваційні методи навчання, а також удосконалювати вже існуючі, що дасть змогу не лише підвищити пізнавальну активність і самостійність студентів при вирішенні навчальних завдань, але і забезпечити професійну спрямованість у поєднанні з індивідуальним підходом у навчанні. Важливо сформувати у студента самостійно орієнтованість в інформації, успішно її використовувати, практично застосовувати вміння і навички, набуті під час навчання, засвоїти саме той набір питань, який необхідний для майбутньої успішної професійної діяльності [7].

Мета роботи – проаналізувати ефективність практичного використання та поєднання інтерактивних методів навчання з традиційними (рішення ситуаційних завдань, ділової гри, робота у малих групах) під час вивчення медичної паразитології.

Результати досліджень та їх обговорення. Розділ медичної біології «Медична паразитологія» вивчається студентами медичного, стоматологічного, фармацевтичного та факультету підготовки іноземних громадян Івано-Франківського національного медичного університету на першому курсі.

«Медична паразитологія», як розділ медичної біології, включає лекційні, практичні заняття та самостійну роботу студентів. Для перевірки набутих знань, студенти складають підсумковий модульний контроль.

Викладачі кафедри медичної біології і медичної генетики постійно вдосконалюють методику викладання питань медичної паразитології. Весь лекційний матеріал представлений у вигляді мультимедійних презентацій. На практичних заняттях використовуються різні форми роботи: питально-відповідні, складання схем циклів розвитку, вивчення макро та мікропрепаратів паразитів, зарисовками їх в робочий альбом, тестовий контроль, ситуаційні задачі, ділові та рольові ігри.

Для підвищення ефективності засвоєння матеріалу, на заняттях практикується вирішення ситуаційних задач і проведення рольових ігор.

Основне завдання полягає в тому, щоб кожному студенту надати можливість висловитись, при цьому усі твердження приймаються, ідеї оцінюються, не критикуються. Оскільки рішення ситуаційних задач та ділова гра є спорідненими методами, це створює можливість для їх поєднання в процесі навчання. Позитивні результати отримані за таких умов:

1) ділова гра включається на одному з етапів вирішення ситуаційного завдання;

2) у діловій грі розглядаються ситуації, опис яких знаходиться у ситуаційному завданні.

Для успішної інтеграції в міжнародному просторі до кожного заняття пропонується по три тести англійською мовою. Також для ефективного засвоєння навчального матеріалу на практичних заняттях викладачі кафедри демонструють відеофільми, які підвищують у студентів зацікавленість до знань та дозволяють оволодіти новітньою інформацією.

Надаються деякі ситуаційні завдання. Умова передбачає певну клінічну ситуацію. 1 Студент, який приїхав з Близького Сходу, звернувся до лікаря зі скаргою на порушення сечовиділення. Під час лабораторних досліджень у сечі пацієнта знайдено яйця овальної форми розміром 150 мкм, жовтого кольору, з шипом, який розміщений термінально. Чи може цей студент стати джерелом зараження людей, які його оточують? Про який попередній діагноз можна говорити? Що потрібно зробити для його уточнення? Питання: 1. Зараження яким гельмінтом можна припустити? Яке це захворювання? 2. Як сталося зараження? 3. Описати життєвий цикл паразита. 4. Назвати морфологічні особливості паразита. 5. Яка лабораторна діагностика гельмінтозу? 6. Перераху-

вати заходи профілактики. Відповіді: 1. *Shistosoma haematobium* – збудник сечостатевого шистосомозу. 2. Зараження сталося при проникненні церкаріїв у тіло остаточного хазяїна під час купання, пранні білизни, роботі на зрошувальних полях. 3. Біогельмінт, життєвий цикл із зміною хазяїв. Остаточний хазяїн – людина. Проміжні хазяїни: прісноводні молюски *Bulinus*, *Planorbis*, *Oncomelania* та ін. 4. Роздільностатеві трематоди. Самець має широке тіло довжиною 10-15 мм. Край тіла за черевною присоскою загорнені усередину, утворюють гінекофорний канал, в якому знаходиться довга (близько 20 мм) і тонка самка. Яйця шистосом великі, не мають кришечки, наявна шпичка. У *Shistosoma haematobium* шпичка розташована термінально, розмір яйця 150 x 62 мкм. 5. Овоскопія осаду сечі. При дослідженні на сечостатевий шистосомоз досліджують денну порцію сечі, давши пацієнту випити 250 мл води за 30 хв. до дослідження; внутрішньо-шкірна алергічна проба. На пізніх стадіях хвороби застосовують цистоскопію і ректороманоскопію, рентгенівське дослідження. 6. Профілактика: 1) особиста – не купатися в заражених водоймах; 2) громадська – виявлення і лікування хворих, охорона водойм від фекального забруднення, знищення молюсків.

Для вирішення завдання пропонується ділова гра. Студенти діляться на шість груп, по двоє у кожній. Один із студентів відтворює вищезгадані скарги, розповідає клінічні прояви хвороби. Два студента виконують роль лікарів, один з яких звертає увагу на морфологію та життєвий цикл паразита, інший розповідає про шляхи проникнення паразита та уточнює з якої країни приїхав хворий. Друга група – описує клінічні прояви хвороби та скарги хворого. Студенти, які виконують роль лікарів лаборантів, описують лабораторну діагностику гельмінтозу. Наступна група студентів ставить попередній діагноз, на основі клінічних проявів та лабораторної діагностики хвороби, при цьому характеризують макропрепарати гельмінтів та мікропрепарати яєць шистосом. Інша група студентів описує заходи особистої та громадської профілактики даного гельмінтозу.

Викладач підводить підсумок ділової гри, оцінює роботу усіх студентів, що брали участь в обговоренні.

Слід зауважити, що неординарними є практичні заняття для студентів-іноземців, оскільки увага повинна акцентуватися не тільки на збудниках захворювань, що поширені на теренах нашої країни, але й на території африканських та країн Азії. Тому, особливо актуальним при проведенні занять є вміння використовувати інноваційні методи навчання, які б надали змогу студентам продемонструвати їхні навички для коректної постановки діагнозу паразитарного захворювання на клінічному етапі та лабораторної діагностики паразитарних захворювань, оскільки відсутність препаратів представників найпростіших та деяких гельмінтів не дає змогу вивчити їх наочно.

Для покращення засвоєння матеріалу на лекції активно використовуються сучасні мультимедійні засоби, які дають змогу представити схеми життєвих циклів паразитів, фотографії мікро- та мікропрепаратів, відеофрагменти з лікування та профілактики паразитарних захворювань. Лекції, як важлива форма організації навчального процесу студентів-іноземців побудовані за принципом дискусії та діалогу «викладач-студент». На початку лекційного заняття викладач

чем презентований план основних питань та проблем теми. Весь матеріал представлений у стислій формі, що надає змогу занотувати всі основні моменти. Кожне питання, після подачі матеріалу обговорюється. Студентам пропонується кілька ситуаційних задач, відповідь на які можуть бути підсумком до представлених питань даної тематики. Окремі теми ділової гри представлені відеофрагментами, де умовою завдання є відео фрагмент з пацієнтом із відповідним паразитозом. Для вирішення такого завдання студенти отримують питання щодо даного захворювання, які активно обговорюються та оцінюються.

На практичних заняттях поряд з традиційними методами впроваджується метод конкретних ситуацій (кейс метод). Особливо актуальним цей метод інтерактивного навчання є напередодні складання підсумкового модульного контролю, на занятті із засвоєння теоретичних знань та практичних навичок з розділу «Медична паразитологія». На даному занятті студенти узагальнюють знання із особливостей паразитування організмів, діагностики та профілактики захворювань, спричинених останніми.

Метод конкретних ситуацій (кейс метод) сприяє вмінню студентів-іноземців організовано працювати над вирішенням поставленого завдання, розвивати практичні та дослідницькі навички на доклінічному етапі, формувати інтерес та позитивну мотивацію до навчання.

Варто відзначити, що пошуковий характер, самостійність на всіх етапах роботи, можливість групового підходу при вирішенні проблемного питання є особливістю діяльності студентів-іноземців.

Висновки. На основі аналізу науково-методичної літератури обґрунтовані методичні основи застосування ситуаційних завдань в процесі вивчення медичної паразитології. Рішення ситуаційних завдань можливе як в аудиторній, так і в процесі позааудиторної самостійної роботи студентів. На занятті ситуаційні завдання вирішуються студентами в режимі реального часу і у вигляді ролевих ігор. Застосування ситуаційного завдання дозволяє кожному студенту проявити ініціативу, самостійність, стимулює їх до застосування методів вирішення проблеми на основі особистих знань і життєвого досвіду. Кожен студент повинен виступити в ролі лідера і узяти на себе відповідальність за правильне рішення.

Перспективи подальших досліджень. У сучасних умовах важливо пам'ятати, що вимоги, які пред'являються реальною практикою до сучасного фахівця-медика високі, різноманітні і постійно міняються, залежно від часу і конкретних обставин. Поєднання інтерактивних методів навчання таких як: ділова гра та рішення ситуаційних завдань дає змогу максимально відобразити клінічну картину паразитарного захворювання, краще розуміння студентами ситуаційного завдання та перспективу для створення моделювання клінічних ситуацій в умовах, наближених до реальних.

Тому залучення сучасних методів навчання дозволяють студентам бути не лише споживачами знань, але і стати організаторами і ініціаторами процесу розвитку своїх професійних компетенцій, це дозволить підвищити конкурентоспроможність і затребуваність молодих фахівців на ринку праці.

Література

1. Andreichyn MA. Medychna dopomoha infektsiinym khvorym v Ukraini: problemy i shliakhy yikh rozviazannia. Infektsiini khvorboby. 2012;1:5-8. [in Ukrainian].
2. Almukhambetova SK, Nurtaeva KS, Kuandukov EU. Sytuatsionnye zadachy kak forma ynteraktyvnogo yzucheniya medytsynskoi parazytologiy. KazNU Bulletin. Biology series. 2014;1(60):257-60. [in Russian].
3. Shevchuk TI. Aktualnist vyvchennia pryrodno-oseredkovykh zakhvoriuvan u ramkakh vykladannia medychnoi parazytologii. Bukovynskyi medychnyi visnyk. 2015;19(3):291-4. [in Ukrainian].
4. Bruschi F. How parasitology is taught in medical faculties in Europe parasitology, lost. Parasitol Res. 2009;105(6):1759-62.
5. Hartmann S. Next-generation parasitologists: Structured training programs meet educational challenges. Trends Parasitol. 2017;33(6):423-5.
6. Shao HX, Zeng Y, Liu JY, Sun JH, Cheng XJ. Merging medical humanities into the teaching of human parasitology. In Chinese. Res Med Edu. 2009;8:1068-70.
7. Reid HJ, Thomson C, McGlade KJ. Content and discontent: A qualitative exploration of obstacles to elearning engagement in medical students. BMC Med Educ. 2016. 188 p.

МОДЕРНІЗОВАНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ПАРАЗИТОЛОГІЇ У СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ**Довганич Н. В., Фрич Н. І.**

Резюме. Розглянуто питання впровадження в навчальний процес нових інноваційних методів навчання, а також удосконалення вже існуючих під час вивчення медичної паразитології. Застосовано методи ділової гри при вирішенні ситуаційних завдань, кейс метод, що дає змогу не лише підвищити пізнавальну активність і самостійність студентів при вирішенні навчальних завдань, але і забезпечити професійну спрямованість у поєднанні з індивідуальним підходом у навчанні. Аргументовано необхідність розробляти нові методи і форми взаємодії викладача і студента, стимулювати самостійну навчальну діяльність, що є однією з умов кредитно-модульної системи.

Ключові слова: інтерактивне навчання, метод ділової гри, кейс метод, кредитно-модульна система.

МОДЕРНИЗИРОВАННЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ МЕДИЦИНСКОЙ ПАРАЗИТОЛОГИИ У СТУДЕНТОВ ПЕРВОГО КУРСА**Довганич Н. В., Фрич Н. И.**

Резюме. Рассмотрены вопросы внедрения в учебный процесс новых инновационных методов обучения, а также совершенствование уже существующих при изучении медицинской паразитологии. Применены методы деловой игры при решении ситуационных задач, кейс метод, которые дают возможность не только повысить познавательную активность и самостоятельность студентов при решении учебных задач, но и обеспечить профессиональную направленность в сочетании с индивидуальным подходом в обучении. Аргументирована необходимость разрабатывать новые методы и формы взаимодействия преподавателя и студента, стимулировать самостоятельную учебную деятельность, что является одним из условий кредитно-модульной системы.

Ключевые слова: интерактивное обучение, метод деловой игры, кейс метод, кредитно-модульная система.

INNOVATIVE TEACHING METHODS IN MEDICAL PARASITOLOGY FOR FIRST YEAR STUDENTS**Dovganych N. V., Frych N. I.**

Abstract. The article deals with the introduction of new innovative teaching methods into the educational process, as well as the improvement of the existing ones in teaching medical parasitology. Methods of business game for solving situational tasks (case method), which allow not only to stimulate cognitive activity and independence of students in solving educational tasks, but also to ensure professional orientation in combination with individual approach in learning. These methods make it possible to solve the following problems: mastering practical skills of comprehensive situation analysis; prompt decision-making – the ability to request additional information to clarify the initial situation; discretion in decision making; mastering the hands-on experience of operant conditioning.

It is stated that there is a necessity to develop new methods and forms of interaction between the teacher and the student, to stimulate critical learning activity, which is one of the conditions of the credit-modular system. This approach to the teaching-methodical process will promote the boost of students' academic motivation as well as their ability to form practical skills.

This paper discusses the implementation of the latest teaching methods, such as: business game method, situational problem solving and case method, which enable every student to show initiative, independence of thought, and encourage them to employ problem solving methods on the basis of their personal knowledge and life experience. Each student should act as a leader and take the responsibility for the right decision. An example of a situational task is provided. The condition of which implies a specific clinical setting. The students are divided into six groups, two in each. One of the students reproduces patient's complaints and tells about the clinical manifestations of the disease. These two students take on the role as doctors, one paying attention to the morphology and life cycle of the parasite, the other discussing the pathways of the parasite and specifying the origin of the patient. The second group describes the clinical manifestations of the disease and patient's complaints. Students who take on the role as laboratory assistants describe the laboratory diagnosis of helminthiasis. The third group of students makes a preliminary diagnosis based on clinical manifestations and laboratory diagnosis of the disease, while characterizing helminth gross specimen and sectioned slide of blood fluke. The last group of students outlines methods of personal and public prevention of helminth infestation. The tutor sums up the business game, evaluates the work of all students who participated in the discussion.

The method of specific situation (case method) is implemented along with traditional methods at tutorials. This method enables students to generalize students' knowledge of the life cycle of the parasite, to make a preliminary diagnosis and identify methods of prevention of the disease. The method of specific situations promotes students' ability to work in a team to solve the task, to develop practical and research skills at the preclinical stage, to generate interest and positive motivation to study.

It is worth noting that the search character, autonomy at all stages of work, possibility of a teamwork approach to solving a problematic issue is characteristic of student activity.

Key words: interactive learning, method of business game, case method, module credit system.

*Рецензент – проф. Дубінін С. І.
Стаття надійшла 24.02.2020 року*

DOI 10.29254/2077-4214-2020-1-155-234-237

УДК 372.8+61+614.253.4

Кочержат О. І.

МЕТОДИКА КЛІНІЧНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТА – ІНТЕГРАЦІЙНА МОДЕЛЬ В МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ, ЇЇ МЕТА, ЦІЛІ, АСПЕКТИ ТА ВИДИ

Івано-Франківський національний медичний університет (м. Івано-Франківськ)

oksana.kocherzhat@gmail.com

В умовах реформування медичної освіти і медицини загалом, на фоні Болонської системи викладання в Україні, як теоретична, так і практична підготовка фахівців є надзвичайно актуальною. Сучасний образ фахівця передбачає довести відповідність професійних навичок і вмінь до професійної кваліфікаційної характеристики, що в свою чергу вимагає від викладачів навчити студента самостійно вчитися, вирішувати проблеми, приймати рішення, діяти.

Клінічне навчання є одним із основним методів викладання мистецтва лікування і дозволяє студентів навчатися від пацієнта та з пацієнтом. Така взаємодія, зумовлена конкретним клінічним випадком, дозволяє залучити до процесу мислення студента дані, отримані в результаті використання ним основних органів чуття. Таким чином, у формуванні пам'яті та досвіду беруть участь конкретні та реалістичні образи, а не власна інтерпретація та плід уяви читача навчальної літератури. Це сприяє підвищенню рівня готовності випускників медичних навчальних закладів до практичної діяльності, самостійного прийняття рішень щодо тактики ведення пацієнтів [1].

Застосування знань, набутих на лекціях, та клінічних навичок, необхідних для практичної діяльності лікаря, здійснюється за допомогою відпрацювання певних моделей навчання у лікарняних палатах.

Викладання «біля ліжка хворого» є одним із простих педагогічних прийомів, адже вимагає від викладача готовності до прийняття рішень в заздалегідь невідомих ситуаціях. Окрім цього, великою перешкодою в досягненні успіху клінічного навчання є позиція пасивного спостерігача, яку часто займають студенти. Головним завданням викладача в такій ситуації є максимальне заохочення та залучення студентів до процесу практичного відпрацювання навичок, вміння знайти ключі індивідуального підходу та мотивації для найменш активних учасників цього типу навчального процесу [2]. Часто від особистісних якостей наставника залежить бажання тих, хто навчається долати внутрішні перешкоди та робити неодноразові і часто неуспішні спроби застосування на практиці засвоєних знань та навичок. Створення довірливої атмосфери стосунків «педагог-студент», коли в процесі практичного навчання студент відчу-

ває себе партнером у процесі вирішення клінічної задачі з правом на вільне висловлювання власної думки, а не тим, хто складає іспит, де помилки недопустимі, є ключовим принципом, на якому базується клінічне навчання. Адже саме шляхом повторюваних спроб та багатьох помилок можна отримати бажаний результат, який дозволить майбутнім випускникам стати лікарями з високим рівнем професійної компетентності. Як викладачі, так і студенти повинні розуміти, що в оцінюванні практичного компонента освоєння того чи іншого матеріалу, ключовим є рівень залучення студента в процес вирішення клінічного випадку та особистий прогрес у здобутті практичних навичок. Такий підхід дозволяє долати часто виражених у студентів страх помилок, публічного осудження та сприяє розвитку бажання особистісного і професійного росту [1,2].

Мета клінічного викладання включає в себе кілька важливих аспектів: самостійне тримання відповідної інформації від пацієнта для ведення історії хвороби; інтерпретація інформації та результатів діагностики, постановка діагнозу; розвиток навичок ефективного спілкування з пацієнтами та їх родичами; отримання досвіду з вирішенням складних клінічних ситуацій; отримання позитивного ставлення до процесу самонавчання та безперервного навчання.

Робота студентів безпосередньо з пацієнтами дає можливість не тільки розвивати конкретні практичні навички опитування, обстеження пацієнтів, але й моделювати професійну поведінку. Ця можливість активного навчання в реальних ситуаціях стимулює критичне мислення, об'єднує різні навички та сприяє розвитку вміння приймати рішення. Ще однією з переваг навчання із залученням реальних пацієнтів є негайний зворотній зв'язок студентів з викладачем, отримання конкретних порад, розбір та виправлення помилок суджень [3].

Під час такого виду навчання на різних його етапах студенти можуть практикувати багато інших навчальних цілей, таких як: комунікативні навички, робота з пацієнтом, морально-етичні засади спілкування, переносні та професійні навички.

Комунікативні навички. Існує багато можливостей для студентів практикувати навички коректного